

MEDICINSKA SESTRA – NARODNI HEROJ SAŠA JAVORINA DOBITNICA MEDALJE FLORENCE NIGHTINGALE ZA LETO 1977

Tovarišica **Saša Javorina** nosilka partizanske spomenice 1941, je bila rojena v Liki in obiskovala gimnazijo v Gospiću in Zagrebu. Leta 1938 pa je končala šolo za medicinske sestre v Beogradu.

Njeno prvo službeno mesto je bilo v otroškem zavetišču v Beogradu, nato pa na dermato-venerološki kliniki, kjer jo je zatekla vojna vihra. Že leta 1937 in 1940 je bila v šoli aretirana zaradi politične aktivnosti, bila v zaporu in izpuščena. Po vojni je bila sekretar rajonskega komiteja, nato načelnik personalnega oddelka Zveznega ministrstva za zdravstvo, sindikata zdravstvenih delavcev idr. in prevzemala vrsto političnih funkcij, kjer je uspešno povezovala poverjeno politično delo s strokovnim znanjem zdravstvene delavke.

Tovarišica Javorina ste leta 1977 poleg med. sester Neže Jarnovič in Mihaele Terzič dobili visoko priznanje mednarodnega Rdečega križa medaljo Florence Nightingale. Želimo vas predstaviti slovenskim med. sestram, pa ne samo zato; poznani ste nam tudi kot sošolka med. sester Slovenk, ki so se pred vojno šolale v Beogradu. To so naše znane in zaslužne med. sestre: Malči Podgoršek, Cita Bole-Lovrenčič, Marta Hočevnar-Kuharič, Milica Salberger, Nežka Dolžan-Škafar, s katerimi še vedno vzdržujete pristrčne in tovariške stike in radi prihajate med nas v Slovenijo.

Povejte nam, zakaj ste se odločili za poklic med. sestre?

»Ko me vprašujete, zakaj sem se odločila, da sem si za življenje izbrala poklic med. sestre, vam lahko povem, da se je bilo v tem času težko šolati. Še posebno je veljalo to za otroke s podeželja in otroke delavcev. Šolanje je bilo drago, pa tudi šol ni bilo veliko. Vedno sem si želela poklic, kjer bi lahko pomagala ljudem, jih učila in prosvetljevala. Navdušila sem se za poklic učiteljice, a teh je bilo takrat že preveč, zato sem se odločila za poklic med. sestre«.

Vrsta priznanj in odlikovanj, ki jih že imate, nam povedo, kako ste bili aktivni kot aktivistka in borka ter vidna družbenopolitična delavka in funkcionarka, ali vam je poklic zdravstvene delavke tudi pripomogel, da ste se vsestransko že pred vojno vključili v politično dejavnost?

»V času, ko sem se šolala, se je začel vidno pojavljati fašizem tudi pri nas. Začeli so se med delavci štrajki, kjer smo sodelovale tudi nekatere učenke naše šole. S cilji in idejami partije nas je prva seznanjala sošolka Malči Podgoršek. Dajala nam je navodila, kako je treba ilegalno delati, in nas oskrbovala tudi z zadevno literaturo. V času štrajka gradbinskih delavcev nam je neki šofer v garaži Rdečega križa delil letake, me pa njemu sanitetni material, ki jim je bil potreben za stavkajoče. Kmalu se je začelo tudi na naši šoli organizirano politično delo. Dobivale smo napredno literaturo, ki nas je seznanjala z vsemi podrobnostmi naprednega gibanja, z delom delavskega razreda, in navezovala smo tudi stike z naprednimi študenti v Beogradu.

Ko sem po šoli dobila zaposlitev v otroškem zavetišču, sem nadaljevala z ilegalnim delom. Odhajala sem v srbsko zdravniško društvo, kjer smo imeli skupne sestanke in se tudi dogovarjali za določene akcije. Takrat je bilo tu še društvo bolničarjev in bobic. Poudarjam, da je bil to čas pred drugo svetovno vojno. Že kot dijakinja sestrške šole in kasneje pri poklicnem delu med. sestre sem vsekakor imela priložnost, da sem se srečevala z ljudmi in prišla v okolje, ki me je oblikovalo kot človeka in dajalo tudi obeležje mojemu poklicnemu delu.«

Kako ste dočakali vojno in kako ste preživljali vojna leta?

»Vojna me je zatekla na kožno-venerični kliniki v Beogradu. Tu mi je bilo najtežje, ko so kliniko zasedli Nemci. Vsi smo morali začeti z delom zanje. To so bili zelo mučni in težki časi. Moja edina želja je bila, da se pridružim tovarišem borcem, ki so se borili v partizanih. Ko sem končno v spremstvu kurirja odpotovala proti Kruševcu in se vključila v partizanske odrede, sem bila sprva borka, nato sanitetni referent odreda, kasneje komisar čete, odreda in brigade.

V teh vojnih dneh in tudi po osvoboditvi so me mnogi spraševali, kako sem prenašala vse strahote vojne in če sem se kaj bala v bojih. No, bojazljivka nisem bila, pa tudi ne borka z junaškimi dejanji, a vedno sem se v težkih okoliščinah znašla tako, da sem zaupala v tovariše in jim pomagala. Tudi borci so imeli vame zaupanje. Nikdar nisem izgubila upanja in vere v naše cilje in vse to sem nekako prenašala na sotovariše. Vedno pa so mi prvo bili borci ranjenci in civilno prebivalstvo. S takšnim prepričanjem in ciljem sem nadaljevala svoje delo tudi po vojni.«

K vsem priznanjem in odlikovanjem, ki jih imate, ste lani dobili najvišje mednarodno priznanje Rdečega križa, ki ga podeljujejo najzaslužnejšim med. sestram. Kaj pomeni to za vas?

»To priznanje mi pomeni veliko. Sili pa me k razmišljanju, zakaj sem ga dobila. Spominjam se sošolk in partizanskih bolničark, ki so izkrvavele, ko so reševale in negovale bolne in ranjene borce. V meni je močno poudarjena težnja, da

pomagam sočloveku. Tega nisem nikoli zatajila kljub številnim funkcijam, ki kažejo na oddaljenost od poklica in dolžnosti zdravstvenega delavca — med. sestre, ki je še vedno moj osnovni poklic.«

Tovarišica Saša Javorina živi zdaj upokojena v Beogradu. Tod je zelo poznana, priljubljena in popularna, saj je človek, ki zna navezovati tople stike s svojo široko okolico in jih tudi obdržati.

Za odlikovanje ji iskreno čestitamo in hkrati želimo trdnega zdravja. Njena vera v človeka naj še dolgo odseva med nas, saj nam je to tako potrebno v tem tempu življenja, ki nosi s seboj nevarnosti odtujevanja in rahljanja človeških vezi.

Neža Jarnovič

EPIDEMIOLOŠKA PROBLEMATIKA NALEZLJIVIH BOLEZNI V MIRU IN VOJNI V SR SLOVENIJI

Spremljanje gibanja nalezljivih bolezní v SR Sloveniji ali z drugimi besedami rečeno: proučevanje epidemiološke situacije v zadnjih desetih letih nam v celoti ne kaže nič posebno vznemirljivega. Lahko bi celo rekli, da je sedanje stanje do neke mere ugodno. Podrobnejša analiza pa nam le odkriva nekatera dejstva, ki niso tako pozitivna. Predvsem lahko ugotovimo, da število nalezljivih bolezní iz leta v leto narašča — sicer umirjeno, a vendarle. Del tega naraščanja je pravzaprav relativen ter posledica boljše in točnejše evidence, skratka natančnejšega prijavljanja nalezljivih bolezní. Dobršen del pa je odraz stvarnega naraščanja nekaterih bolezní. Najpomembnejše in najbolj skrb zbujajoče pa je dejstvo, da v zadnjih letih ugotovimo stalno naraščanje črevesnih nalezljivih bolezní. Res je sicer, da trebušni tifus in paratifus B s komaj nekaj primeri letno nista pomembna, zato so pa vse druge črevesne infekcije s svojim absolutno visokim številom (povprečno 8000 primerov letno) jasno opozorilo na še vedno nezadostno osebno higieno, nehigiensko pitno in rekreacijsko vodo ter stanje družbene prehrane. Če spričo takih okoliščin še vedno govorimo o relativno ugodni epidemiološki situaciji, velja to seveda za današnji trenutek, za čas miru. Kakršnakoli izredna situacija — predvsem vojna — lahko tako stanje v najkrajšem času poslabša do skrajno kritične točke. Spremenjeni življenjski pogoji v vojnih razmerah so namreč vzrok, da se mnoge nalezljive bolezni pojavljajo v obliki epidemij in tudi v mnogo hujših kliničnih oblikah kakor v miru. In če smo danes zaskrbljeni zaradi črevesnih nalezljivih bolezní, ki v mirnem času ne pomenijo le posebno hudega problema, moramo pomisliti na to, da gre za bolezni, ki so v vojni lahko prava katastrofa!

Najpomembnejše bolezni iz skupine črevesnih nalezljivih bolezní so gotovo dizenterija, razne salmoneloze in enterokolitisi ter virusni hepatitis.

Le natančno spremljanje in proučevanje epidemiološke situacije v miru, temeljite strokovne in organizacijske priprave zdravstvenih delavcev in zdravstveno prosvetljevanje prebivalstva nas lahko obvarujejo tragičnih presenečenj od nalezljivih bolezní ob morebitni večji naravni nesreči ali vojni.

Doc. dr. Marko Matjašič